

## IRODALMI ÉRTESITŐ.

A tizenkét apostol tanítása az Editio princepsből fordította és bevezetéssel ellátta: Boro s György, a kolozsvári unitárius papnöveldeben hittan- és bibliamagyarázat tanára. E művecske külön lenyomat előbbi füzetünk-ből s örömrünkell kell kifejeznünk, hogy dolgozó társunk e munkát, melylyel a külföldi illető szakemberek is érdekkell foglalkoznak, így is közre adta. Ajánljuk. Ára 30 kr.

Uj Magyar Athenas. Ujabbkori magyar protestans egyh. írók élet-rajz gyűjteménye. Szerk. Kiss Károly. VII. füz. Szász Károlytól Tóth Ferenczig jön le. E füzetben megjelent életrajzok mintha arányosabban lennének írva az előbbi füzetekéinél. Ajánljuk. Ára a füzetnek 50 kr. (kapható Aigner Lajosnál Budapest.)

Magyarország történelme. Középtanodák és tanítóképezdek számára. Írta Dr. Török István, kolozsvári ref tanár. Ára 80 kr. Kapható szerzőnél Kolozsvárt, belső-farkasutca 19. sz. A 157 lapra terjedő mű egyszerű, világos és folyékony stylusban, jó magyarsággal van írva, úgy, hogy a növendékek könnyen megtanulhatják. Szerző felhasználta a legujabb kutatásokat, s az egyéni jellemzésekre is figyelemmel volt, (ámbar egyes nagy embereink életrajzát jobban kidomborithatta volna, mert ez hat leginkább az ifju lelkére) azonban vannak a műben téves állítások, (népvándorlásnál) egyes ellenmondások és hiányok is, (mint Szt.-László törvényhozását mellözi; a keresztes hadjáratot, megemlíti, de keletkezéséről semmit sem szól,) de azért a kiemelt előnyeiért alkalmasabb más ilyenmü kézikönyveknél; s az érdekeltek figyelmébe ajánljuk.

---

## KÜLÖNFÉLÉK.

— **Bixby T. Jakab amerikai tanár látogatása.** Min-dig örvendetes lehet nemcsak az unitárius vallásközönségre, hanem áltá-lában hazánkra nézve is, ha külföldről koronként jeles egyének látogat-nak meg; mert szerzett tapasztalataikat, benyomásaikat hazájukban jó-akarattalag terjesztve, ezzel megbecsülhetetlen szolgálatot tesznek ha-zánknak. September havában ujból egy ilyen vendégünk volt, Bixby T. Jakab, ki a meadvillei unitárius hittani intézetben a bölcelem tanára, ki mint író is, különösen a „Physical és vallásos ismeretek hasonlóságai“ címü művével szép nevet vivott ki magának. Kovács János ig. tanárnak meadvillei látogatásakor azt ígérte volt, hogy-ha Európába jó, Magyarországot okvetlen meg fogja látogatni. Szavát be is váltotta. Nejét s két gyermekét Drezdában hagyva, Budapestén át,

hol előlegesen is egy pár napig időzött, sept. 18-án estve Kolozsvárra érkezett. Másnap jelen volt az elhunyt Nagy Péter ev. ref. püspök temetésén, mely alkalommal meglepte, hogy a különböző vallásfelekezetek is mind képviselve voltak, a mi még Amerikában is szokatlan. Mint-hogy Toroczkót s Tordát látni óhajtotta, sept. 20-án Kovács János ig. tanárral Alsó-Járán keresztül, hol Siménfalvi György lelkész vendégszeretettel fogadta, Toroczkóra mentek.

Toroczkón mély benyomást tett rá az isteni tisztelet; Gál Miklós lelkész a vallásos szertartás bevégzése után melegen üdvözölte a messze földről jött vendéget, mire Bixby ur felelt, sajnálatát fejezve ki, hogy nem szólhat magyarul hozzájuk, kiknek vallásos buzgósága a tengeren túl is ismeretes, s kiket Jókai nagynevű író „Egy az Isten“ című regényében oly szépen jellemez; megemlítette, hogy mily meleg érdeklődéssel viseltetnek ők a magyar unitáriusok s általában a magyar nemzet iránt, s ama haladásból ítélve, melyet Magyarország az utóbbi időben tett, teljesen meg van győződve, hogy a legnagyobb magyarnak igazsága volt, midőn ezt mondá: „Magyarország nem volt, hanem lesz.“ Beszédét magyarul így végezte be: Nagyon örvendek, hogy önök közt lehetek. Szivemből óhajtom, hogy a toroczkói unitárius ekklezsia virágozzék!

Megjelent az egyház kebli tanácsgyűlésében is, hol emlékül különböző fényképekkel ajándékozták meg. Tiszteletére Pálfi János isk. igazgató ebédet adott, melyen az ekklezsia tagjai közül is többen jelen voltak, kiknek értelmes pohárköszöntőiben különösen gyönyörködött. Nem győzte eléggé dicsérni a házak csinos berendezését, a festői népviseletet s Toroczkó természeti szépségeit.

Toroczkóról Várfalván, Ar.-Rákoson és Kövenden át Bágyonba mentek, hol Kovács Dénes vendégszeretétét élvezték. A templom megtekintése alkalmával a presbyterium jelenlétében Csegezi László espereshelyettes ur üdvözölte. Megnézte néhány földmives házát is s meglepte a jó mód s a gazdaság vezetésében nyilatkozó értelmesség.

Azután Tordát látogatták meg s egy társaság kíséretében megnézték Torda hasadékát s a sóbányát, mely ki volt világitva. Sept. 22-dikén estve, Veress Dénes alispán, tiszteletére estélyt adott. A vendéget Albert János lelkész köszöntötte fel. Bixby ur válaszában elmondta, hogy a nagy út, melyet megtett, bőven kárpótolva van a gyönyörűségek által, melyek érik. Tordáról már ezelőtt sokat hallott; ma megtanulta azt, hogy jó a tordai mézes kalács s jó a tordai pecsenye, de becsesebb kincseit is megismerte; meg a természet által pazar kézzel Torda környékére halmozott szépségeket s meg a vallási türelem e klasszikus helyét.

Itt mondták ki a lelkiismeret szabadságát 1557-ben, tehát jóval előbb, mint a hogy e szabadságot szerető s kereső angol puritánok Amerikába mentek volna. Éppen ezért Torda Mekkája lehet nemcsak a magyaroknak, hanem az egész emberiségnek, s poharát a felvilágosult fejedelem János Zsigmond emlékére üritette. Ezután még számos felköszöntő következett. Másnap a templomot, iskolát s régi országházat meglátogatván, visszautaztak Kolozsvárra.

Kolozsvárt tiszteletére szintén bankett rendeztetett. Főt. Ferencz József püspök ur szép beszéddel köszöntötte fel szeretett vendégünket, ki megköszönve a szives fogadtatást, elmondta, hogy a meddig Magyarországra nem jött, idegennek érezte magát, de már Budapesten sok minden hazájára emlékeztette. Kiemelte, hogy az amerikai unitáriusok sokat köszönhetnek a magyar unitáriusoknak. Ugyanis Amerikában szemökre vetik, hogy az unitarizmus új mozgalom, de ők erre azt felelik: nem új, mert Erdély bércei között háromszáz éve óta áll fenn az unitárius vallás. Továbbá felhozzák ellenük, hogy az unitárius vallás csak a tudósok számára való, de e vádat azzal czáfolják meg, hogy Erdélyben éppen a köznép követi s hive maradt a hitüldözések idejében is teljes hittel és meggyőződéssel annak igazságai iránt. Ez azt bizonyítja, hogy vallásunk nemcsak az ész, hanem a kedély, a szív vallása is. S éppen úgy kielégíti az egyszerű földmives lelki szükségleteit, mint a szaktudósét. S annak felvirágzása s az amerikai és magyar unitáriusok között levő testvéries viszony fenmaradásáért üritette poharát. A banketten egymást érték a felköszöntők az angol és amerikai unitárius társulatokért, a Richmond-családért, amerikai nőkért stb.

September 25-én Bixby ur az „Angol társalgókör“-nek volt vendége. Kovács tanár üdvözlöte után Bixby ur saját benyomásait s észrevételeit mondta el Budapestről s erdélyi útjáról. Érdekes összehasonlítást tett a magyarok és németek társadalmi szokásai között. Örömmel lepte meg, hogy Kolozsvárt annyi nevelőintézetet s tudományos férfit talált s méltán lehet magyar Athenaenek nevezni. Megemlítette, hogy az amerikaiak soha egy nemzet képviselőjét se fogadták oly nagy lelkességgel és kitüntetéssel, mint Kossuth Lajost, a szabadság szent eszméjének apostolát. Általa tanulták megismerni és szeretni a magyar nemzetet. Azóta az egyes amerikaiak közleményeiből, kik Magyarországot koronként meglátogatták, szereztek némi ismereteket, legujabban pedig Kovács János tanár felolvasásai s előadásaiából is érdekes információkat nyertek.

Kolozsvárt tartózkodása alatt meglátogatta az egyetemet, vegytani intézetet, gazdasági intézetet s iskolánkat. Főiskolánk ifjusága ünnepé-

lyességgel fogadta s a papnövendékek látogatásának emlékeül szép a dékkal lepték meg, melynek átadásakor Fazakas Lajos papjelölt e szép beszédet mondott angol nyelven, a mi kellemesen lepte meg Bixb, urat s köszönő válaszul kiemelte, hogy nem gondolt arra, hogy itt egy ifju őt oly correct angol nyelven üdvözölhesse. Ez szép jele az unitárius ifjak komoly törekvésének s az angol és amerikai unitáriusokhoz való ragaszkodásuknak. Igérte, hogy erről hazatértekor tanubizonytságot fog tenni s átadja a szívélyes üdvözlöt az ottani tanároknak s papnövendékeknek.

Kedves vendégünk sept. 26-án estve távozott el körünkből. Az indóházánál, — hová számosan kísértük ki, — mondtuk el az utolsó Isten hozzádot. Szeretettel hozott, s szeretettel vált el tőlünk.

Sept. 28-án érkezett meg Budapestre, hol Derzsi Károly lelkész vendége volt, s vezetése alatt a főváros nevezetességeit megtekintette. Ott volt a képviselő s főrendiház megnyitásán is. Sept. 28-án az isteni tiszteleten jelent meg, mely alkalommal ft. Ferencz József püspök ur agendált s Derzsi Károly lelkész pedig a szónoklatot tartotta. Isteni tisztelet után a püspök, gondnok és néhány presbyter társaságában megnézték a helyet, melyet a főváros az unitárius templom és papi lak helyül adott, s a már kész tervrajzot a helyszinén átvizsgálták, arra észrevételeket tettek. Azután a közebédre mentek, melyet a budapesti unitárius ekklézsia hivei a Bixby ur tiszteletére a Hungariában rendeztek. Derzsi Károly lelkész köszöntötte fel a vendéget, kifejezve ekkléziájának a feletti örömét, hogy egy derék amerikai hitrokont körükben tisztelhetnek. Aztán Bixby ur fejezte ki határtalan örömét s köszönetét a szives fogadtatás s magyar vendégszeretet fölött, melyről sokat hallott, de a melynek tapasztalása fölülmulta várakozását itt és Erdélyben is. Örömmel fog visszaemlékezni mindig a látottakra és tapasztaltakra. Budapest szépsége, nagyszerűsége meglepte őt, bátran összehasonlítható más fővárosokkal. Különösen kiemelte bámulatát festészetünk előhaladottsága felett. Azután szólott a vallásról s nevelésügyről s végül a magyar unitáriusokat s ezek között a fővárosi egyházat éltette. Ezután természetesen még sok érdekes felköszöntő volt. Sept. 28-án estve utazott el a fővárosból, s már 29-én estve szerencsésen meg is érkezett Drezdába — az őt aggódva váró kedves családja körébe — mint irá — megrakva szép és felejthetetlen emlékekkel magyarországi utjáról.

### **Nagyszerű unitárius jelenségek.**

#### **1. A Saratogában tartott nemzeti Conferentia.**

E gyülekezet ez évben is kiválóan népes volt. Interconfessionalis szervezete mellett, ez évben unitárius jellege határozottan kitűnt. Egy

tagnak előleges, nem hivatalos felszólítására az Unio egész területéről jelentek meg a különböző társulatok követei; Európából angliai afiait öt küldött; a német liberalis uniot dr. Schramm bremeni lelkész képviselte. A tulajdonképpeni conferentiát megelőző, vagy inkább bevezető isteni tisztelet a methodista püspöki egyház nagy templomában tartatott. A jelenlevők száma az 1500-at meghaladta. Az egyházi szónoklatot dr. Stebbins San franciskoi pap tartotta. János evang. 5. r. 17. és 16. r. 13. v. alapján szépen mutatta ki, hogy az emberi lélekben lakozó isteni szellem az embert folytonosan előbbre vezeti az igazság megismerésében. Az unitarismus célja az, hogy ez igazságot megvalósítsa és az összes emberiség közkincsévé tegye.

A következő napon sept. 22-én d. e. 10 órakor nyílt meg a rendes conferentia, midőn dr. Hale felolvasta az igazgató-tanács reportját. E reportból az alábbiakat emeljük ki a kezünkhez jutott hirlapi tudósítások alapján.

„Ezelőtt éppen husz évvel vagyis 1864. decemberében, midőn az észak-amerikai Egyesült-Államokban a belháboru vihara már lezajlott, midőn annak tudatára jöttek az unitáriusok, hogy mily óriási erőt tudtak kifejteni a háboru pusztításainak enyhítésére, kimondták, hogy erőik egyesítésére, egy nemzeti conferentiát fognak alakítani. A conferentia azóta minden második évben összegyűlt Saratogában, s így a jelenlegi a tizenegyedik. Ez időközben az unitarius egyházak száma az Egyesült-Államok lakosságával egyaránt megkétszereződött, de szellemi és anyagi erejük és hatása meghuszoszódott. Nincs az összes keresztény egyesületek között egyetlen egy is, a mely egyetemesebben keresztényies és keresztényisebben krisztusi munkát végezne, mint ez. A conferentiának sem joga, sem szándéka az egyes önálló gyülekezetek belügyeivel foglalkozni. Egyedüli célja, hogy az unitarius egyház által kitüzött munkát teljesítse a kereszténység közös ellensége ellenére is. A mi conferentiánk inkább egy társadalmi tudományos congressushoz, vagy reformátorok gyülekezetéhez hasonlít, mintsem valamely egyház vagy felekezet belső ügyeinek intézésére összeült zsinathoz.

Conferentiánk munkája nem szorítkozik az unitarius név keretébe foglalhatókra. Az itt képviselt egyházak örömmel elfogadják az unitarius nevet, de azért számtalan oly egyházzal állanak solidaris összeköttetésben, melyek nem így neveztetnek, de ugyanazon reményeket táplálják és a melyeket ugyanazon szentlélek lelkesít. Az unitarius egyház létezik, mindenek felett az egész kereszténység egyesítésének előharczósa.

Emez egység után való közös vágyban nyerte keresztnevét, ez

óhajtás teljesülésére áldozzuk tisztos nevünket. Hiszi az isteni s absolut jelenlétét és hatalmát, s hiszi hogy Isten éppen oly köze gyermekeihez, mint volt régen. A szóbeli kifejezésekre vagy dogmai határozásokra szoros értelemben kevés figyelemmel van, de egyesíti mi azokat a férfiakat és nőket, a kik bölcsen el tudják nézni a kisebb téréseket, de a kik az Istenben való hitben, az éghez való reménybe s az emberek iránt való szeretetben egyek. A mily gyorsan halad a világ vallása, a mely mértékben rázza le magáról a hagyományok bilincseit a szabadságért, éppen oly gyorsan halad, terjed és oly örömmel öleli a szabadságot az unitárius egyház.“

A jelentés ezután felemliti, hogy az utóbbi két év a conferentia pénzügyi viszonyait illetőleg is bámulandó eredményt mutat fel.

Elé számlálja azokat a nagyszerű alkotásokat, melyeket ez idő alatt munkába vett. Kiváló ez alkotások közül a tanügy: az unio egész területén iskolákat alapított, eltérőleg más felekezettől és testületektől, melyek felekezeti iskolákat alapítanak, a conferentia igazi amerikai szellemenben nemzeti iskolákat alapított, a legóvatosabban kerülvén minden felekezeti jelleget és szellemet. Segedelmezte a meadvillei seminariomot. Munkába vette Clevelandban egy nagyszerű teljes egyetem állítását, mely interconfessionalis legyen, hogy minden hitvallás és bölcselmi iskola tanainak előadása és hirdetése ne csak jogosult, hanem biztosított legyen. A tanügyre, meg a vallásos élet szükségleteire, templomok építésére közel egy millio forintot adott ki. Az unitárius társulat új hivatalos helyisége építésére 310 ezer forintot költött. A missioi állandó alapot 300 ezer forinttal gyarapította. Jelentékeny összeget adott ki irodalmi és más unitárius czélokra. Mindez óriási összegeket adakozásokból és önkéntes adományokból gyűjtötte össze.

A conferentia második és harmadik napon az unitárius központi és vidéki társulatok reportjaival és felolvasásokkal volt elfoglalva. Az angol- és németországi követek szép beszédeket tartottak s kivált a Dr. Schramm beszédében érdekesen van feltüntetve az európai continens szabad vallásos iránya, mely ha a monarchák megszűnnek partolni az orthodoxismust, nagy mérvben is fog nyilvánulni. A conferentia sikere minden tekintetben szép jövőt ígér az amerikai unitáriusoknak.

## 2. A brit és külföldi unitárius társulat.

A társulat az eddigi gyakorlattól eltérőleg most London közelében Croydon városban tartotta meg őszi gyűlését. Ezzel azt czélozta, hogy a londoniak is nagyobb számmal vehessenek részt benne. A tervet szép

siker kísérte, mert a hallgatók és résztvevők nagy számmal gyűltek össze. A gyűlés figyelve eleitől végig az unitarizmus jövőjével s az unitárius eszmék terjesztése vitatásával volt elfoglalva. Wicksteed lelkész, ki egyike a Dr. Martineau legkitünőbb tanítványainak, s ki alapítója volt a *Modern Review* évnegyedes folyóiratnak, az unitárius eszméknek a vallásos élethez való viszonyáról tartott egyházi beszédet. A beszédet nem levén alkalmunk még látni, részletesebben nem ismerethetjük. A Brooke lelkész felolvasása volt a második, s ez az unitarizmus hatását ismertette.

Ezekután a nyilvános meeting következett, melyet az angoloknál szokásos terjedelmes és magvas beszédek tettek érdekessé. „Az unitarizmus feladata, — mondá Frekelton — az, hogy az Isten országát közelebb hozza e földre. E czél csak úgy érhető el, ha egymás iránt türelmesek leszünk; ha az embereket segítjük arra, hogy jók legyenek és jót tegyenek; ha az emberi léleknek szabad munkakört engedünk. Az angol unitáriusok között nagy a conservative elem? De mi ez? A valódi conservativizmus tisztelése és becsülése mindannak, a mi igaz, nemes és derék, de ha ezt becsüljük, becsülnünk kell azt a liberalizmust is, a mely mindnyájunkkal közös. Az unitárius társulat ebben a szelvényben működik, s hogy munkáját folytathassa attól függ, hogy mily szabadelvűen segíyeznek és támogatják a tagok.“ Ezután Clarke C. T. ur azzal a kérdéssel foglalkozott, hogy az unitárius vallás lehet-e a nép vallása. „Az angol nép — mondja szónok — naponta jobb nevelésben részesül s inkább kezd érdeklődni a tisztultabb eszmék iránt is, az unitárius társulatnak az a feladata, hogy magasztos eszméit egyszerű formában terjessze közöttük.“

Mellőzve több érdekes beszédet, kiemeljük, hogy ez alkalommal indítvány tétetett a végett, hogy a lelkészek és világiak egyaránt hassanak oda, hogy a társulat jövedelmét minden unitárius és más liberalis gondolkozású ember igyekezzék gyarapítani. Végül elhatároztatott, hogy a társulat a jövőben a keresztény vallás nevezetesebb tételeiről tudományos alapon kidolgozott népszerű értekezéseket fog kiadni és terjeszteni.

**Püspöki beigtatás.** Szász Károly választott püspököt a dunamelléki ref. egyházkerület oct. 26-án iktatta be hivatalába. A fényes ünnepélyen jelen voltak: Révész Bálint, Kun Bertalan, Pap Gábor, Ferencz József, Geduly, Karsai, Szeberényi püspökök; s Szász Domokos püspökhelyettes s számos küldött. Az egyházi szónoklatot Pap Károly lelkész tartotta, a beiktató beszédet Révész Bálint tiszántúli püspök s az esküformát Dobos János czeglédi ref. lelkész olvasta fel. Azután Szász Károly mondotta el tartalomdus programbe-

szédét. Istentisztelet után a küldöttségek tisztelegtek az új püspöknél, mire banquet következett. Mi is őszintén üdvözljük a derék férfit új pályáján, melyen bizonyára épen oly nagy buzgósággal és odaadással fog működni, mint előbbi diszes állásán.

**Gordon Sándor** barátunk, ki a székelkereszturi zsinaton az angol Unitárius társulat képviselője volt, ügyeinket folytonos figyelemmel kíséri és a lapokban a nevezetesebb eseményeket megismerteti. Közlelbről a *Christian Life* című hetilap vezércikkében a következő érdekes megjegyzéseit olvassuk: „A Keresztény Magvető júli.—aug. számából értesülök a Jakabházi Zsigmond haláláról. Ő az unitárius egyháznak egyik leghasznosabb tagja volt, s több előkelő állást foglalt el abban, melyeket jól és buzgón betöltött. Midőn 1879-ben a Dávid Ferencz halálának háromszázas emlékünnepeán Chalmers urral jelen voltam, volt szerencsénk élvezni szives vendégszeretét saját házában, nem messze Sz.-Keresztúrtól, s nem gondolhatok rá a nélkül, hogy különös szívessegeért tisztelet és hálaérzet ne ébredjen fel bennem. Ő és egész családja a legszívélyesebben fogadtak minket, s mindent elkövettek, hogy magunkat teljesen otthon érezzük mivelte és barátságos körükben. Jakabházi 1826-ban született és szívshűdésben halt meg jun. 20-án. A Németh István lelkész sympathetikus imája, melyet a Ker. Magv. közöl, enyhítő vigasztalásul lehetett az özvegynek és nyolcz gyermekének.“ — Gordon ur továbbá említést tesz a Ker. Magv. Különféli között említett brassói és segesvári unitárius egyh. mozgalomról, valamint Raffaj Domokos urnak Segesvárt tartott beszédéről. Szép vonatkozást tesz Gordon ur Sándor József dévai kir. közjegyző urra is, mint a ki elésegítte, hogy a Dávid Ferencz-követ felirattal lássuk el, s a ki őt 1879-ben Déván oly barátságosan és vendégszeretőleg fogadta.

**Szép ajándék.** Telkes Simon és neje budapesti hitrokönink, kik alig egy évvel ezelőtt tértek át egyházunkba, vallásunk iránti szeretetüknek s áldozatkészségüknek ritka szép bizonyítványát adták. Említett hitrokönink ugyanis a bpesti unitárius egyházközségnek egy páratlanul szép kivitelű góth stílusban készített, aranyozott ezüst kelyhet ajándékoztak az Ur asztalára. A kehely egészen kézi munka, — a már is nagy hírnévnek örvendő fiatal iparművészeti tanár Herpka készítette nagy gonddal és műízléssel. Értéke többmint 200 frt. Vajha új hitrokönainknak e nemes tette minél többeknek követendő példál szolgáljon!

### **A főrendiház rendezése és a protestáns egyházak.**

E szerint hát a főrendiház rendezése, mi még 1848-ban, midőn Magyarország a demokrátiának állami alapul elfogadásával a modern államok sorába lépett, tervbe vétetett volt, de az idők mostohasága miatt nem valósíthatott, most már csakugyan napirendre kerül. A kormány, a mint a napi lapokból ismeretes, már be is terjesztette törvényjavaslatát a főrendiháznak, mint felsőháznak szervezéséről az országgyűléshez; s annak a tárgyalásra előkészítésére egy bizottság is nevezetett ki, melybe örömmel jegyezzük fel, mint ez idő szerinti orsz. képviselő főt. Ferencz József ur, a mi püspökünk is beválasztatott. Nem a



mi tisztünk e törvényjavaslatnak részletes ismertetése avagy taglalása, — melyet különben meg kell jegyeznünk egészben csak helyeselni lehet — de a prot. egyházakra való vonatkozásban parancsoló kötelességünknek érezzük arra egy pár észrevételt tenni. A törvényjavaslat a demokracia elvéből folyó jogegyenlőséget szem előtt tartva a róm. katolikus és a görögkeleti egyházak püspökei mellett a protestáns főbb egyházi hivatalok viselőinek — a püspököknek és főgondnokoknak — is helyet kíván a felsőházban adatni. Igen szép. Csakhogy a törvényjavaslat által adott jogegyenlőség, nem egész, hanem féjezes jogegyenlőség. Ugyanis az az öt reformált és öt ág. hitvallásu egyházak püspökei és főgondnokai közül csak a három-három hivatalában legidősebb püspöknek és főgondnoknak jelöl helyet a felső házban, az unitárius egyház részéről pedig csak a hivatalban idősebb egyik elnöknek, azaz vagy a püspöknek, vagy a főgondnoknak. Az indokolásban idevonatkozólag az mondatik, hogy „bizonyos arányt mégis kellett szem előtt tartani a különböző hitfelekezetek részesítésében.“ Mi mind e mellett is a protestáns egyházakra nézve s főleg pedig az unitárius egyházra nézve itt rövidítést látunk. Mert nézetünk szerint az egyházaknak a felső házban való képviseltetése meghatározásánál a lélekszám nem helyesen vétetik irányadóul. Itt a vallásfelekezetek jogegyenlőségének kell érvényesülni. S ha a róm. kath. és gör. kel. stb. egyházak érsekei s megyés püspökei a felsőházban helyet foglalnak, akkor a jogegyenlőség megköveteli, hogy a protestáns egyházkerületeket együttesen képviselő főeknek, azaz az illető egyházkerületek püspökeinek és gondnokainak is hely adassék. Reméljük is, hogy e szempont ugy a bizottságban, mint magában a képviselőházban a tárgyaláskor tekintetbe fog vétetni s a protestáns egyházakra kiterjesztett részleges jogegyenlőség, mindenik prot. egyházkerület püspökének és főgondnokának a felsőházban való ülésre és szavazásra jogositásával, teljes jogegyenlőségé váland.

**Gyászhirek:** Id. Pápai József hivatalnok, egyháztanácsos élte 62-ik, boldog házassága 30-ik évében, Tordán folyó évi oct. hó 13-án rövid szenvedés után jobblétre szenderült. Elhunytát népes családja siratja. — Pozsonyi Szentmártoni Kálmán, nyárádszentmártoni lelkész társunk oct. 27-én élte 42-ik, házassága 11-ik évében hosszas szenvedés után meghalt, mély bánatot hagyva nejeére Rosnyai Vilmára és öt kiskora gyermekére. (Reméljük valamelyik lelkész társunk bővebb emlékeztést küld korán elhunyt barátunkról. Ő éppen nemrég elhalt édesatyja életrajzát készült megírni folyóiratunk számára, de ugy látszik betegsége megakadályozta. Talán csak akad közeli lelkész társaink között vagy egy, ki mind róla, mind pedig az ő édes atyjáról írni fog. Mi szívesen közre fogjuk adni „Az elhunytak emlékezete“ című rovatunkban, melyet a végett nyitottunk, hogy abban egyházi és világi buzgó afiai emlékeztetét fentartsuk.)

**Hibaigazítás.** A főtanácsról szóló tudósításunkban „Az elintéztett ügyek“

3. pontjában Péterfi Sándor felsőfehérkői esperesről hibásan van közölve, hogy ő a jelen fótanácsn teljesen nyugalmaztatott volna, mert csak az esperesi hivataltól mentetett fel saját kérésére; később ugyan a papságtól való nyugalmaztatása is kérésére megtörtént, minek helybenhagyása már a jövő fótanácsra tartozik.

**A szerkesztőség postája.** Rédigiger Géza urnak. Szabéd. A himnuszokat köszönettel vettük s legközelebbi füzetünkben adni fogjuk. Örvendünk, hogy a forrás nem apad. Szives üdvözetlünk.

## ARANYKÖNYV.

### A Budapesten alapítandó unitárius rendes lelkeszi állomásra és állandó imaházra tett kegyes adományok.

XXIII. Közlemény.

Dr. Székely Ferencz főgyűjtőnél adakozott: A 8. sz. könyvecskére Jelenffy Kornél közvetítése mellett Mármaros-szigeten: Jelenffy Kornél 5 frt 50 kr, Kubek Elek 2 frt, Kulin Imre 2 frt, Bereznay Pál 1 frt, Berghoffer Vilmos 1 frt, Draskóczy Gábor 1 frt, Darvay Béla 1 frt, Ekker Gyula 1 frt, Fogalyán János 1 frt, Géressy Imréné 1 frt, Hollósy István 1 frt, Kail Anna 1 frt, Köröskényi Bertalan 1 frt, Lónyay János 1 frt, Lator Sándor 1 frt, Margitszigeti népbank 1 frt, Nánásy Lajos 1 frt, Seján Antal 1 frt, Dr. Széles Antal 1 frt. Szilágyi János 1 frt. Urányi Imre 1 frt. Ujlaky József 1 frt. Voloszlajos Lajos 1 frt. Betternay Imre 50 kr. Fejér N. 50 kr. Géressy Imre 50 kr. Hetényi Kálmán 50 kr, Korányi Frigyes 50 kr. Kutka Kálmán 50 kr. Kovásy Zoltán 50 kr. Kardos Károly 50 kr. Kovács József 50 kr. Mandics József 50 kr. Meleg Gyula 50 kr. Orosz Imre 50 kr. Pragman Sándor 50 kr. Sáfrán Péter 50 kr. Szenyes József 50 kr. Timár Pál 50 kr. Verécy Lajos 50 kr. Zsigmond Teréz 50 kr. Két névtelen 50—50 kr. Verécy Mihály 30 kr. Vékony Antal 30 kr. Káhn Pepi 20 kr. Szaplóczay István 20 kr. — Nagy-Szőllősön: Aczél László 1 frt. Becsky Emil 1 frt. Erber Mihály 1 frt. Hagara Viktor 1 frt. Horthy Vilmos 1 frt. Lator Géza 1 frt. Pásztay Ferencz 1 frt. Tar Gyula 1 frt. Ujhelyi Ödön 1 frt. — Fejéregyházán: Czipple Zsigmond 50 kr. — Csepén: Fogarassy Aurél 1 frt. — Komjátón: Hrabár János 2 frt. Somon: Lónyay Géza 1 frt. — Bustyaházán: Löwenthal Ernő 1 frt. — A-Apsán: Id. Mihálka László 1 frt. — Petrován: Pap Zsigmond 1 frt. — Beregszászon: Podhoranszky G. 50 kr. Szikszay Károly 50 kr. — Técsön Réthy Mihály 1 frt. Halmiban: Szentpály István 1 frt. — Uj-Tátra-Füreden: Dr. Szontagh Miklós 2 frt. összesen **61 frt.**

A 9-ik számú könyvecskére: Nagyváradon Turcsányi Ödön közvetítése mellett; Dr. Grosz Albert 1 frt. Schwartz Jakab 3 frt. Albert Décsné 1 frt. Jakab Lipót 2 frt. Kottán Imréné 1 frt. Berde István 1 frt. Bene Elek 50 kr. Löw Salamon 22 frt. Löw Salamonné 2 frt. Löw Hermina 1 frt. Löw Gyula 1 frt. Löw Regina 1 frt. Löw Dezső 1 frt. Löw Irma 1 frt. Kleinfeld Felix 50 kr. Ornstein Zsigmond 50 kr. Moskovitz Adolf 1 frt. Waldman József 1 frt. Lusztig Móríc 1 frt. Rosenthal Herman 1 frt. Frankl Lázár 1 frt. Kunyhóssy János 1 frt. Ritoók Zsigmond 2 frt. Balog Lajos 1 frt. Dr. Bartha 1 frt. Burger Esaiás 1 frt. Névtelenül 8-an 1—1 frtot 8 frt. Névtelenül 3-an 50—50 krt 1 frt 50 kr. Összesen: **60 frt.**

E közlemény összege **121 frt.** Ehez adva a 22-ik közlemény összegét 14,397 frt 32 krt, (multkor hibásan irtunk főösszegül 14,197 frt 32 krt) az alap teszen **14,519 frt 32 krt.**

Fogadják a kegyes adakozók és gyűjtők egyházunk iránt tanusított buzgó fáradozásaikért az egyház-község nevében hálás köszönetünket. Budapest 1884.

**Hajós János,**  
egyh. gondnok.

**Végh József,**  
pénztárnok.